

**BENLİK SAYGISI VE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**
**A STUDY ON THE RELATIONSHIP BETWEEN SELF-ESTEEM AND
SUBMISSIVE BEHAVIORS**

Prof.Dr. Hasan TUTAR

Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi, ORCID : 0000-0001-8383-1464

Dr.Öğr.Üyesi Nuran ÖZTÜRK BAŞPINAR

Anadolu Üniversitesi, Eskişehir Meslek Yüksek Okulu, ORCID : 0000-0002-0913-4350

Sevilay GÜLER

Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü Doktora Öğrencisi, ORCID : 0000-0003-3877-6894

ÖZET

Temel amacı öğretim elemanlarının benlik saygıları ve boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymak olan bu çalışmanın diğer bir amacı, öğretim elemanlarının benlik saygısı ile boyun eğici davranışlarının bireysel özellikleri itibariyle farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemektir. Araştırmanın temel sorusu “öğretim elemanlarının benlik saygısı algıları boyun eğici davranışları ne yönde ve nasıl etkilemektedir ve boyun eğici davranışlar ile benlik saygıları bireysel özellikleri itibariyle farklılaşmakta mıdır?” şeklinde belirlenmiştir. Nicel araştırma yöntemiyle tasarlanan çalışmada elde edilen veriler ilişki ve fark (ANOVA, korelasyon ve regresyon) testleri ile istatistiksel analize tabi tutulmuştur. Katılımcıların benlik saygısı düzeylerini belirlemek için Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen 5’li likert tipi 10 ifadeli “Benlik Saygısı Ölçeği”nden yararlanılmıştır. Katılımcıların boyun eğme davranışlarını ise Gilbert ve Allan (1994) tarafından geliştirilen ve daha sonra Allan ve Gilbert (1997) tarafından yeniden tasarlanan 5’li likert tipi 16 ifadeli “Boyun Eğici Davranış Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre katılımcıların benlik saygısı algıları ile boyun eğici davranış algıları arasında bireysel özellikleri itibariyle anlamlı ölçüde farklılık vardır. Benlik saygısı ve boyun eğici davranış arasında istatistiksel bakımdan anlamlı ve ters yönlü ($r=-0,386$) orta düzeyde ilişkinin ($p=0,000$) olduğu ve benlik saygısının bağımsız, “boyun eğici davranış”ın ise bağımlı değişken olarak belirlendiği regresyon modelinde söz konusu modelin anlamlı ($F=51,255$; $p=0,000$); modelin ilişki katsayısı $0,386$ ve toplam açıklanan varyansı %14,9 olduğu, beta katsayısı $-0,386$ olup, benlik saygısının boyun eğici davranışın yordanmasında ters yönde etkisinin varlığını göstermesi, benlik saygısının boyun eğici davranışları ortadan kaldırmada, eğitimin önemli bir katkısının olacağını göstermesi bakımından önemli olduğu kanaatine varılmıştır.

Keywords

Benlik saygısı,
Boyun eğici
davranışlar,
Kendilik değeri,
Öz değerlendirme

ABSTRACT

Reveal the relation between self-esteem and submissive behaviors of lecturers is the basic aim of this study beside that another aim is to determine whether the instructors differ in their self-esteem and submissive behavior according to their individual characteristics. The basic question of the research is “how do the faculty members' self-esteem perceptions affect the subservient behaviors and how are the subservient behaviors and self-esteem differentiated by their individual characteristics?”. The statistical analysis was carried out by means of correlation and difference tests (ANOVA, correlation ve regression) obtained

Keywords

Self esteem,
Submissive behaviors,
Self worth,
Self evaluation

in the research designed by quantitative research method. The 5-point Likert-type 10-point Self-Esteem Scale developed by Rosenberg (1965) was used to determine participants' self-esteem levels. The submissive behaviors of the participants were "Submissive Behavior Scale" developed by Gilbert and Allan (1994) and then re-designed by Allan and Gilbert (1997) with a likert type of 16 expressions. In the measurement of submissive behaviors of the participants, a 5-point likert type 16-word "Submissive Behavior Scale" developed by Gilbert and Allan (1994) and then redesigned by Allan and Gilbert (1997) was used. According to the results of the research, there is a meaningful difference between participants' self-esteem perceptions and submissive perceptions. It was understood that there was a statistically meaningful and inverse ($r = -0.386$) moderate relationship ($p = 0,000$) between self-esteem and submissive behavior. In the regression model where self-esteem was determined as independent variable and submissive behavior as dependent variable, it was understood that the model was meaningful ($F = 51,255$; $p = 0,000$). The relationship coefficient of the model is 0.386 and the total variance is 14.9%. The beta coefficient is -0.386 and it is important for the self-esteem to show the presence of the reversed effect in the prediction of the submissive behavior, to show that self-esteem is a significant contribution to education.

1. GİRİŞ

Benlik bireyin kendisi hakkında sahip olduğu inançların, düşüncelerin ve kanaatlerin tümüne verilen addır. Benlik kavramının içeriğine ilişkin değerlendirmeye "benlik saygısı" denmektedir (Tutar 2016: 69). Benlik saygısı; bireyin kendisine yönelik olarak geliştirdiği olumlu ya da olumsuz tutum; kendisine ilişkin yaptığı pozitif ya da negatif sübjektif değerlendirmeler ve yargılar; kendi benliğini duygusal ya da düşünsel takdiridir. Rosenberg (1965) benlik saygısını, bireyin kendisine karşı olumlu ya da olumsuz kanaati olarak tanımlamıştır. Royle (2010: 35) göre benlik saygısı, bireylerin kendilerinin değerlendirme biçimleridir. Benlik saygısı bir bireyin kendi yeterlilik ve değerliliğine dair kanaatidir (McAllister and Bigley, 2002: 894).

İngilizce karşılığı "self-esteem" olan benlik saygısı kavramının karşılığı olarak "benlik saygısı, öz saygı ve kendilik değeri" kavramlarının kullanıldığı görülmektedir. Yerli literatüre farklı şekillerde çevrilerek giren bu kavram, "benlik saygısı" (Aksaray, 2003; Güloğlu, 1999; Gürpınar Akan, 2001; Mızrak, 2015; Özkara, 2014), "öz saygı" (Reçber, 2002; Sezer, 2001), "kendilik saygısı" (Gürkan, 1990), "kendilik değeri" (Emeç, 2002; İlkin, 1994; Özbay, Örsel, Akdemir ve Cinemre, 2002; Tezer ve Demir, 2001; Totan, 2011) olarak kullanılmıştır. Bu çalışmada, "self esteem" in karşılığı olarak "benlik saygısı" kavramı yeğlenmiştir.

Boyun eğici davranışlar; duygularını, özellikle olumsuz kırıcı duygularını ifade etmekte zorlanan, herkesi memnun etmeye çalışan, kendi isteklerini geri plana atıp hayır diyemeyen, iyilikseverliğe fazla önem veren kişilik özellikleri olarak tanımlanmaktadır (Gilbert, Pehl and Allan, 1994:23). Başka bir ifadeyle, boyun eğici davranış; benlik saygılarını örseleyerek başkalarını incitmemeye özen gösteren, herkesi memnun etmeye çalışan, abartılı bir yardımseverlik eğilimli olan, "hayır" diyemeyen, hoşlanmadığı durumları ifade etmekte zorlanan, öfkelerini göstermekte zorlanan, sürekli onaylanma gereksinimi duyan, düşüncelerini ve haklarını savunamayan türden davranışlarla gözlenebilen kişilik özelliğidir (Torun vd., 2012: 400).

Boyun eğici davranışlar, birinin kendi düşmanca duygularını engelleme, girişkenlikten yoksun olma, kişisel isteklerin inkârı ve başkalarından gelen tehditlerden kaçınmak için diğerlerine yaklaşma gereksinimini kapsayan yatıştırıcı bir strateji olarak daha düşük sosyal statü ve fonksiyonlara ilişkin algılarla bağlantılıdır. Boyun eğici davranış örnekleri, göz temasından kaçınma, konuşmaya yatkın olmama, kızgınlık duygularını ifade edememe, diğerlerinin eleştirilerine karşı kendini savunamama (Catarino vd. 2014: 401), memnuniyetsizlikleri ifade edememe, başkalarını kırmama ve incitmeme, herkesi memnun etmeye çalışma, reddedilme endişesi ile düşündüğünü söylemekten kaçınma, diğerleri tarafından anlaşılmaya aşırı değer atfetme (Kara, Uzgören ve Uzgören, 2013: 266) şeklinde ifade edilebilir. Boyun eğici davranışların, Doğu kültüründeki kişilerarası ilişkilerde egemen bir davranış biçimi olduğu söylenebilir (Dönmez ve Demirtaş, 2009: 446).

Literatürde benlik saygısı ile boyun eğici davranışlar arasında ilişkileri inceleyen sınırlı sayıda araştırma mevcuttur. Öğrenci hemşireler üzerinde yapılan araştırmalarda benlik saygısı ile boyun eğici davranışlar arasında negatif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir (Arslan Özkan ve Özen, 2008; Torun vd., 2012). Lopresto ve Deluty (2001) tarafından yapılan araştırmada ise boyun eğici davranışlar ile cinsiyet arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kadınların boyun eğici davranışları daha fazla sergiledikleri ileri sürülmektedir. Akademisyenler açısından benlik saygısı ile boyun eğici davranışlar arasında

ilişkileri inceleyen ampirik çalışmaya rastlanamamıştır. Bu çalışmanın akademisyenlerin boyun eğici davranışları ne ölçüde sergilediklerinin belirlenmesi ve benlik saygısı ile boyun eğici davranışlar arasında nasıl ve ne yönde bir ilişkiyi göstermesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

2. ARKA PLAN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Benlik saygısı. Bireyin kendini değerlendirmesiyle vardığı, kendini kabullenmesi sonucunda ortaya çıkan, kendine yönelik beğenme duygusu şeklinde ifade edilmektedir. Benlik saygısı, insanın kendini değerli, olumlu ve sevilmeye değer bulması, kendi benlik kavramını, benlik imgelerini benimsemesi, beğenmesi, onaylaması, kendinden hoşnut olmasıdır. Bireyin kendini değerli, gayretli, onurlu, başarılı ve etkin hissetmesidir. Kısaca insanın kendini yargılaması ve değerlendirmesi sonucu ortaya çıkan bir histir. Benlik saygısının bedensel, zihinsel, duygusal ve toplumsal unsurları bulunmaktadır. Kendini değerli görme, bilgi, beceri ve yeteneklerini ortaya koyabilme, başarılı olma ve başarı ile övünme, toplum içinde kabul gören ve beğenilen biri olma, kendi bedensel özelliklerini benimseme ve kabullenme benlik saygısını meydana getirir (Taylor vd. 2003:100). Benlik saygısı veya kendine saygı, insanın kendisi hakkında yaptığı değerlendirmedir. Kişinin kendine ilişkin kanaatidir. Sadece hangi niteliklere sahip olduğuyula değil, aynı zamanda bu nitelikleri nasıl değerlendirdiğiyle de ilgilidir.

Benlik saygısının kendilik değeri (self-worth) ve özyeterlilik (self-competence) olmak üzere iki bileşeni bulunmaktadır. *Kendilik değeri*, diğerleri tarafından kabul edilen ve iyi yaşama yol gösteren değerli insan olarak bireyin kendini görmesidir. *Özyeterlilik* ise kendileri açısından önemli olduğu düşünülen bir alanlar setinde yetkinlik değerlendirmelerini kapsar (Miller, Topping ve Thurston, 2010: 420). Çalışanlar açısından benlik saygısı genel düzeyde, örgütsel tabanlı, performans tabanlı ve işe özgü düzeylerde incelenebilmektedir. Zira bireyin örgüt bağlamındaki rolleri ve işgörenlerin kendileri hakkında oluşturdukları inançlar benlik saygısını etkilemektedir (Hsu ve Kuo, 2003: 310). Bununla birlikte yüksek benlik saygısına sahip bireyler düşük destek düzeylerinden daha az etkilenmekte ve diğer sosyo-duygusal kaynaklarını kullanılabilmektedirler (Ferris, Brown ve Heller, 2009: 281). Araştırmalar yüksek benlik saygısı olan bireylerin düşük benlik saygısına sahip olanlarla göre kendilik algılarının daha yüksek olduğunu göstermekte, bunların örgütsel dinamiklerden daha az etkilendiklerine işaret etmektedir. Buna karşın düşük benlik saygısına sahip bireyler ise grup ortamından daha fazla etkilenmekte, boyun eğici davranışları sergilemekte ve hâkim grubun kararlarına daha fazla uyum gösterebilmektedirler (Mosshoioer, Bedeian ve Armenakis, 1982: 577). Bunun yanında alan yazında benlik saygısının ücret (Ferris vd 2010), görev performansı (Brockner ve Hess, 1986), algılanan saldırganlık (Zeigler-Hill vd. 2014), cinsiyet eğilimi (Valentine ve Fleischman 2003), yenilikçilik (Rank vd. 2009) ile ilişkisi üzerine bazı araştırmalara rastlanmaktadır.

Benlik saygısı üç unsura bağlı olarak ortaya çıkar (Tutar 2016:75).

- ✓ Başkalarının saygısı,
- ✓ Yeterlik duygusu,
- ✓ Kişinin bu iki kaynağı kendisi için değerlendirmesi veya kendilik inancı.

Benlik saygısı yüksek olan insanlar bireysel niteliklerinin farkında olan, kendileri hakkında olumlu düşünen, kendileri için uygun amaçlar koyan, benliği zenginleştirici bir şekilde geribildirim kullanabilen, zor durumlarla başa çıkabilen kişilerken; benlik saygısı düşük olan insanlar daha az açık ve belirgin bir benlik kavramı olan, kendileri hakkındaki düşünceleri olumsuz olan, genellikle gerçekçi olmayan amaçlar seçen veya kendileri için amaç koymaktan kaçınan, kötümser olma eğiliminde olan, eleştirilere karşı daha olumsuz duygusal ve davranışsal tepkiler veren, zorluklarla veya stresli bir durumla karşılaştıklarında depresyona daha açık olan kişilerdir (Taylor vd. 2003:106). Bireyin kendisine saygı duygusuna ilaveten, belirli alanlardaki yeteneklerine ilişkin özgül değerlendirmesi vardır. Bireyin kendisine ilişkin özgül görüşlere verdiği önem ve yüklediği anlam genel benlik değerini etkileyerek (Taylor vd. 2003:106) onun toplumsal tutum ve davranışlarına yön verir. Zira insanların kendilerine ve hayata bakış açılarını, olaylar karşısındaki tutumlarını ve davranışlarını belirleyen en önemli kişilik özelliklerinden biri benlik saygısıdır. Bireyin davranışlarının onun içsel resmini temsil ettiğini, kişinin kendisine ve çevreye yönelik düşünce ve davranışlarının, kendisi hakkındaki görüş ve duygularından etkilendiğini söylemek mümkündür (Çapan ve Korkut 2017:757).

3. BOYUN EĞME DAVRANIŞI

Sosyal etki, kişinin hislerinde, düşüncelerinde, tutum ve davranışlarında başka bir kişi veya grup ile girdiği etkileşim sonucu değişime neden olan etkidir. Sosyal etkinin en temel biçimi uyma bazen de boyun eğme davranışdır. Bir bireyin kendi düşünce ve davranışlarını, bir grubun görüşleri doğrultusunda değiştirmesi veya düzenlemesine “uyma davranışı” adı verilmektedir. İnsanlar başkalarından yararlı bilgiler sağlamak için ya da üyesi oldukları grubun onayını almak/grubun tepkisinden kaçınmak amacıyla uyma davranışı gösterebilmektedir. Bu uyma davranışı abartılı ve ölçsüz bir boyuta ulaştığı zaman uyma davranışı değil, boyun eğme davranışından söz etmek gerekir. Boyun eğme davranışı bireyin hakkını savunma konusunda istekli davranmaması, haksızlığın farkına vardığında buna karşı koymak yerine sineye çekmesi/kendi içinde yaşamaması durumudur (Tutar 2016:248-258).

Boyun eğme, psikolojik olarak bireyin düşüncelerini baskın olan otoritenin isteği doğrultusunda değiştirmesi veya değiştirmek zorunda kalmasını ve bu otoritenin koyduğu kurallara, verdiği emirlere uygun hareket etmeyi ifade etmektedir. Boyun eğici davranışlar, herkesi memnun etmeye çalışan, başkalarını kırmamaya fazla özen gösteren, iyilikseverlik eğilimi yüksek, hayır diyemeyen, öfkesini göstermekte ve hoşlanmadığı durumları dile getirmekte zorlanan, devamlı onaylanma ihtiyacı duyan, fikirlerini ve haklarını savunamayan ve benzeri davranışlar gösteren kişilik özellikleridir (Gilbert ve Allan 1994:295). Boyun eğme davranışı düşük benlik saygısından dolayı meydana gelen ve esasen bireyin kendisine karşı saygısızlık etmesi ve haksızlık yapması durumudur. İnsanların başkalarına haksızlık yapması ne denli yanlış ise başkalarının iradesine teslim olup kendisine haksızlık yapması da o denli yanlış bir davranıştır. İnsanın aslına hoşnut olmadığı davranışlara normatif kaygılarla itiraz etmemesi, öfkesini göstermekten kaçınması, zayıf bir benlik algısı ile devamlı onaylanma gereksinimi duyması, fikirlerini ve haklarını savunma konusunda istekli davranma cesaretinden yoksun olması boyun eğici davranış özellikleridir (Tutar 2016: 258).

Boyun eğici davranışlara örnek vermek gerekirse; konuşmaya yatkın olmama, göz teması kurmaktan kaçınma, olumsuz duygularını ifade edememe, eleştirilere karşı kendini savunamama, memnun olmadığı şeyleri ifade edememe, başkalarını kırmama konusunda aşırı duyarlı olma, herkesi memnun etmeye fazla önem verme sayılabilir. Boyun eğici davranışlar, girişkenlikten yoksun olma, bireysel arzuların inkârı ve başkalarından gelen tehditlerden kaçınmak için diğerlerine yaklaşma ihtiyacını kapsayan yatıştırıcı bir strateji olarak daha düşük sosyal statü ve işlevlere ilişkin algılarla bağlantılıdır (Catarino vd. 2014:401).

Boyun eğici davranışların meydana gelmesinde etkili olan birden fazla faktör varken bunlardan en etkili olanı benlik saygısıdır. Yüksek benlik saygısı bireyin kendi benlik imgesini beğenmesi, benimsemesi, onaylaması, kendinden memnun olması, kendini olumlu ve değerli görmesidir. Kısaca insanın kendini yeterli hissetmesi durumudur. Düşük benlik saygısı ise söz konusu edilen hususların olumsuz algılanması demektir. Yüksek benlik saygısına sahip kişiler düşük destek düzeylerinden daha az etkilenir ve diğer sosyo-duygusal kaynakları daha etkin şekilde kullanırlar. Yüksek benlik saygısı olan bireyler düşük benlik saygısına sahip olanlarla karşılaştırıldığında kendi eylemlerini daha fazla sahiplenirler. Düşük benlik saygısına sahip kişiler daha fazla boyun eğici davranışlar gösterirler ve baskın grubun kararlarına ve görüşlerine daha fazla uyma eğilimindedirler (Tutar 2016:245).

İnsan doğumundan itibaren içinde yaşadığı toplumun kurallarını öğrenir ve benimser. Bir süre sonra birey bu kurallara doğal olarak uyar. Örnek vermek gerekirse; gelenek, örf, adet, töre, ahlak, din, bilim ve hukuk kurallarını birey üyesi olduğu toplumdaki öğrenir. Aristoteles'in ifadesiyle insan sosyal bir varlıktır ve bu sosyal varlığın davranışlarının sosyal çevresine uyum göstermesi gerekir. Burada uyum, bireyin inanç ve davranışlarını grup yapısına göre değiştirme eğilimini ifade etmektedir. Ancak bu uyma davranışı ölçsüz bir boyuta ulaştığında boyun eğme davranışı meydana gelmekte ve boyun eğme sürecinde birey grupların abartılmış otorite algısına karşı eleştirel olmayan, teslimiyetçi bir yaklaşım göstermektedir (Tutar 2016:259). Abartılı uyma davranışı, boyun eğme davranışının en belirgin göstergelerindedir. Boyun eğici davranışların yaygınlık kazanmasının insanın kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilemenin yanında, toplumsal yaşamın temel sorunlarını sağlıklı biçimde çözmeye

yönelik tutum ve beceri geliştirmesini engelleyeceği, şiddeti onaylayan ve üreten bir kimlik geliştirme olasılığını artırdığı söylenebilir (Kara vd. 2015: 453).

Türk kültüründe sıklıkla saygı kavramıyla karıştırılmaktadır. Boyun eğici davranışların temelinde üç önemli faktör yatmaktadır. Birincisi boyun eğici davranışların ortaya çıkışında en fazla etkili olan faktör düşük benlik saygısıdır (Arslan Özkan ve Özen, 2008: 54). İkincisi bireyin başkalarının önünde kendini daha iyi gösterme konusundaki özgül kaygısından çok, kusurunun görülmesi korkusu veya rahatsızlıktan kurtulma isteği boyun eğici davranışlara yol açmaktadır (Kara, Uzgören ve Uzgören, 2013: 267). Üçüncüsü kendilerini düşük statüde gören bireyler daha çok boyun eğici olarak davranma eğilimindedirler (Koç, Bayraktar ve Çolak, 2010: 260). İş ortamında kişilerarası ilişkilerde boyun eğici davranışların değil saygının egemen olması çalışma barışı açısından oldukça önemlidir. Örgütlerde saygının egemen olduğu kişilerarası ilişkilerde birey daha özgür, bağımsız, yaratıcı ve üretici olabilir. Bu tür ilişkilerde birey düşünür, karşı çıkar, eleştirir, değiştirir, değişir ve seçenekler sunabilir. Oysa boyun eğici davranışların egemen olduğu kişilerarası ilişkilerde birey, kendisini daha az değerli ve önemli görür; özgür değildir, söz hakkı sınırlıdır, yaratıcı ve üretici olamamaktadır (Dönmez ve Demirtaş, 2009: 446).

Konu üzerin alan yazında sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmaktadır. Hamurcu ve Sargın (2011) yapmış oldukları çalışmada, insanın boyun eğici veya baskın yapı özellikleri geliştirip geliştiremeyeceği konusunda, genetik faktörlerin %18 oranından daha az bir role sahip olduğunu, insanın sosyal etkileşimlerinin ve çevresel koşulların kalıttan çok daha fazla etkili olduğunu belirtmiştir. Başka bir ifadeyle boyun eğici davranışların oluşmasında kalıttan çok, çevresel faktörlerin belirleyici etkisinin bulunduğu söylenebilir. Ancak boyun eğici davranışın ortaya çıkması konusunda söz konusu çevresel faktörlerin neler olduğu konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlerden bir kısmı, çocukluk dönemlerinde aile ortamının belirleyici olduğunu; bir kısmı da daha çok insanın o an içinde bulunduğu sosyal çevrenin ve algılarının belirleyici olduğunu ileri sürmüştür. Tekin ve Filiz (2008) yapmış oldukları araştırmada insanların boyun eğici davranış göstermede en önemli faktörün otoriter, disiplinli, denetimli, baskıcı, aşırı kısıtlayıcı anne ve baba tutumları olduğunu belirtmiştir. Aynı konuda başka bir araştırmada (Ulusoy ve Durmuş, 2011) Boyun eğme davranışlarının ortaya çıkmasında toplumsal kültürün etkisinin olduğunu belirtmek gerekir. Erdoğan ve Uçukoğlu (2011) yapmış oldukları araştırmada, boyun eğici davranış gösterme eğiliminde cinsiyetler arasında ortaya çıkan farklılaşmanın, içinde yaşanan kültürel özellikler ile ilişkili olduğu ve geleneksel toplumlarda kadın ve erkekler arasındaki girişkenlikle ilgili farkların daha açık görüldüğünü; bunun sebebinin bu tür toplumlarda kadınların daha boyun eğici, pasif ve bağımlı olmaları beklenirken, erkeklerin daha bağımsız ve aktif olmalarının beklenmesi olduğunu ileri sürmektedir.

4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

4.1. Evren ve Örneklem

Bilimsel araştırmaların hangi türü olursa olsun araştırma yapmak için veriye ihtiyaç vardır. İhtiyaç duyulan veriler araştırmaya konu olan olguları içinde barındıran “evren”de bulunur. Araştırmanın evreni araştırma sonuçlarının geçerli olacağı ana kütleyle ifade eder. Evren, araştırmacının incelediği olay veya olguyu en iyi yansıttığını düşündüğü veya hakkında bilgi almak istediği (Miles & Huberman, 1994:71) bir kurum olabileceği gibi, bir meslek grubu veya demografik özellikler de olabilir. Bu araştırmanın genel evreni bir kamu üniversitesinin farklı birimlerinde ve alanlarında çalışan farklı demografik özelliklere sahip öğretim elemanları oluşturmaktadır. Bu araştırmada incelenen, hakkında fikir sahibi olmak istenen, aktif olarak araştırılan ve söz konusu evreni temsil ettiği düşünülen örneklem (Kothari, 2004:72) bir kamu üniversitesinin çeşitli birimlerinde görev yapan ve farklı akademik düzeyde bulunan ve araştırmaya katılan 294 kişilik bir öğretim elemanları grubudur.

4.2. Örneklem Çerçevesi ve Örneklem

Araştırma nicel bir araştırma olarak tasarlanmıştır ve nicel örneklemenin temel amacı, evrene ilişkin genellemeler yapabilmek ve evreni temsil edebilme yeteneğini artırmaktır. Bu amaçla araştırma için uygun bir örnek hacmi (Morgan ve Morgan, 2008:51) belirlenerek araştırma yürütülmüştür. Araştırmanın temel amacının hedef evrene ilişkin yargılar oluşturmak olduğu için, araştırmanın

incelenmesi ve yapılan araştırma sonucunun genellenmesi için hedef evren belirlenmiştir (McMillan, 1996:34). Hedef evren bireyler, gruplar, sosyal kurumlar veya olay ve olgular olabileceği için bu araştırmada bir kamu üniversitesinde çalışan öğretim elemanlarının tümü hedef evren olarak kabul edilmiştir. Hedef evrenden uygun örneklem ve örneklem hacmi tespit edebilmek için evreni başarılı biçimde temsil edebilecek öğeler bütünü olan bir “örneklem çerçevesi”ne ihtiyaç duyulmuştur. (Mertens, 2014:57). Araştırmanın geçerliğini ve tutarlılığını etkilediği ve özellikle nicel yöntem ile tasarlanan bu araştırmanın evrenine ilişkin doğru tahmin ve genellemelerde bulunabilmek, örneklem boyutunun evrenin homojen yapısına uygun olmasını sağlamak, yanlış örnekleme yöntemi seçilmesini önlemek (Grix, 2010: 23) amacıyla örneklem çerçevesi belirlemeye gerek duyulmuştur. Bu amaçla üniversitenin farklı birimlerinde ve farklı demografik özelliklere sahip katılımcılara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Örneklem çerçevesi belirlendikten sonra *evrenin* parametrelerini en iyi şekilde temsil eden öğelerin seçilmesi (Neuman ve Robson, 2014: 36) amacıyla örnekleme işlemine geçilmiş ve nicel araştırmalarda sıklıkla kullanılan olasılıklı (amaçsız) örnekleme yönteminin kullanılmasına karar verilmiştir. Olasılıklı örnekleme temel olarak olasılık kuramına dayanır (Lewis, 2015: 474) ve söz konusu kurama göre evrendeki her öğe eşit seçilme şansına sahiptir. Bütün bu gerekçelerle olasılıklı örnekleme yönteminin bu araştırmanın temel amacına ve problemin açıklığa kavuşturulmasına uygun bir örnekleme tekniği olduğuna karar verilmiştir. Bu araştırmada evrendeki öğelerin her olası birleşiminin, örneklem içinde eşit ihtimalle yer edebilme (Kerlinger ve Lee, 1999) olasılığının yüksek olması nedeniyle olasılıklı örnekleme tekniklerinden Basit Tesadüfi Örnekleme tercih edilmiştir.

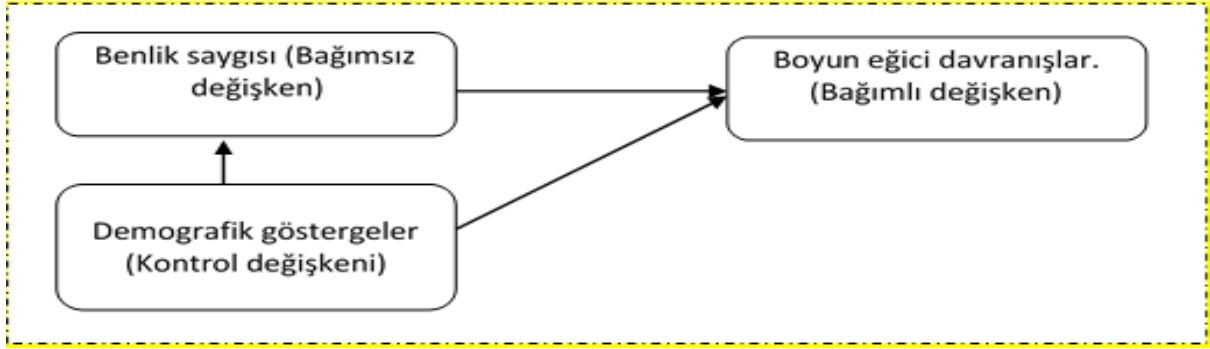
4.3. Veri Toplama ve Analiz

Kullanılan Araçlar: Katılımcıların benlik saygısı düzeylerini belirlemek için Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen 5’li likert tipi 10 ifadeli “Benlik Saygısı Ölçeği”nden yararlanılmıştır. Katılımcıların boyun eğme davranışlarını ise Gilbert ve Allan (1994) tarafından geliştirilen ve daha sonra Allan ve Gilbert (1997) tarafından yeniden tasarlanan 5’li likert tipi 16 ifadeli “Boyun Eğici Davranış Ölçeği” kullanılmıştır.

Prosedür/İşlemselleştirme. Araştırma verileri bir devlet üniversitesinin çeşitli birimlerinde görev yapan ve farklı tıtr ve unvanlarda görev yapan ve araştırmaya gönüllülük esasına göre katılan öğretim elemanlarından toplanmıştır. Nicel araştırma yöntemine göre tasarlanan araştırmada toplanan veriler ilişki ve fark (ANOVA, korelasyon ve regresyon) testleri ile istatistiksel analiz programları yardımıyla analize tabi tutulmuştur. Araştırmada katılımcıların benlik saygısı algıları ile boyun eğici davranış algıları arasında ilişkinin olup olmadığına ve söz konusu farklılığın bireysel özellikleri itibariyle anlamlı ölçüde farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Nicel araştırma yöntemine göre tasarlanan araştırmada veri toplama tekniği olarak anket formu kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 öğretim yılında bir devlet üniversitesinin çeşitli bölümlerinde çalışan 294 öğretim elemanı oluşturmaktadır.

4.4. Araştırmanın Modeli Ve Hipotezleri

Araştırmada çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla, onun tümü ya da söz konusu evrenden alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemelerinden “genel tarama modelleri”nden biri olan “kesitsel tarama modeli” kullanılmıştır. Kesitsel tarama araştırmalarında betimlenecek değişkenlerin özelliklerine uygun olarak bir seferde ölçüm yapılır. Bu çalışmada da öğretim elemanlarının benlik saygısı ve boyun eğici davranışları ölçekler yardımıyla toplanmıştır (Fraenkel ve Wallen, 2006). Öğretim elemanlarının benlik saygısı ile boyun eğici davranışlar arasında ilişkileri inceleyen bu araştırmada benlik saygısı ile boyun eğici davranışlar arasında ilişkinin olduğu, bu ilişkinin bağımsız değişkenleri olan demografik göstergeler itibariyle farklılaştığı varsayımıyla aşağıdaki modelin test edilmesi amaçlanmıştır.

Şekil.1. Araştırma modeli

Yukarıdaki model çerçevesinde aşağıdaki hipotezlerin test edilmesi amaçlanmıştır:

- H.1.** Katılımcıların boyun eğme davranış algıları ile benlik saygısı algıları anlamlı ölçüde farklılaşmaktadır.
- H.2.** Katılımcıların boyun eğme davranış algıları ile benlik saygısı algıları arasında anlamlı, ancak negatif yönlü ilişki vardır.
- H.3.** Eğitim düzeyinin yükseldikçe katılımcıların benlik saygısı algısı yükseltirken, boyun eğme davranış algı düzeyleri düşer.
- H.4.** Katılımcılardan bekâr olanların evli olanlara göre benlik saygıları algıları daha yüksektir.

5. ANALİZ VE BULGULAR

Araştırmanın demografik özelliklerine ilişkin bulgular aşağıda tablo1’de gösterilmiştir.

Tablo.1. Katılımcıların Demografik Göstergeleri

DEMOGRAFİK GÖSTERGELER		Sayı	Yüzde
Yaş	20-30	37	12,6
	31-40	116	39,5
	41-50	99	33,7
	51 ve üzeri	42	14,3
Cinsiyet	Kadın	137	46,6
	Erkek	157	53,4
Eğitim durumu	Fakülte veya Dengi Okul	32	10,9
	Yüksek lisans	96	32,7
	Doktora	166	56,5
Medeni durum	Evli	150	51,0
	Bekâr	144	49,0
Bağlı olduğu akademik birim	Fakülte veya Dengi Okul	154	52,4
	Enstitü	22	7,5
	Meslek Yüksekokulu	94	32,0
	Diğer Birimler	24	8,2
Unvan	Profesör	21	7,1
	Doçent	39	13,3
	Dr. Öğretim Üyesi	73	24,8
	Öğretim Görevlisi	85	28,9
	Araştırma Görevlisi	76	25,9
Hizmet süresi	5 yıldan daha az	71	24,1
	6-10 yıl	60	20,4
	11-15 yıl	69	23,5
	15 yıl ve daha fazla	94	32,0
	Total	294	100,0

Tablo.2. Ölçeklerin Güvenilirlik Değerleri

ARAŞTIRMA BOYUTLARI	\bar{X}	σ	C.A.
Boyun eğici davranış	2,71	0,513	0,720
Benlik saygısı	3,57	0,477	0,776

Çalışmada kullanılan boyun eğici davranış ölçeği ve benlik saygısı ölçeklerin güvenilirlik analizi sonuçları yukarıda tablo analizleri yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre, boyun eğici davranışın Cronbach alpha.1.'de gösterilmiştir. Buna göre boyun eğici davranış ölçeğinin Cronbach alpha değeri 0,720, benlik saygısı ölçeğinin Cronbach alpha değeri ise 0,776 bulunmuştur. Ayrıca ölçeklerin aritmetik ortalama değerleri boyun eğici davranış için $2,71 \pm 0,513$ ve benlik saygısı ölçeği için $3,57 \pm 0,477$ bulunmuştur. Bu değerlerin yeterince güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo.3. Korelasyon Analizi Tablosu

	Boyun eğici davranış
Boyun eğici davranış	1
Benlik saygısı	-,386**

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Benlik saygısı ile Boyun eğici davranış arasında istatistiksel bakımdan anlamlı ve ters yönlü ($r=-0,386$) orta düzeyde bir ilişkinin ($p=0,000$) olduğu anlaşılmaktadır. Bu değerler, “katılımcıların boyun eğme davranış algıları ile benlik saygısı algıları arasında anlamlı, ancak negatif yönlü ilişki vardır” şeklindeki **H.2** hipotezinin doğrulandığını göstermektedir.

Tablo.4. Regresyon Analizi Tablosu

	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		T	P	
	B	Std. Error	Beta				
(Constant)	4,542	0,138			32,861	0,000	
Boyun Eğici Davranış	-0,359	0,050		-0,386	-7,159	0,000	
R	0,386	R2	0,149	F	51,255	P	0,000

Korelasyon analizinde anlamlı ilişki bulunduktan sonra, “benlik saygısı” bağımsız değişken ve “boyun eğici davranış” bağımlı değişken olarak alınmak suretiyle bir regresyon modeli geliştirildi. Geliştirilen model anlamlı olup ($F=51,255$; $p=0,000$); modelin ilişki katsayısı 0,386 ve toplam açıklanan varyansı %14,9 bulundu. Beta katsayısı -0,386 olup, benlik saygısının boyun eğici davranışın yordanmasında ters yönde etkisinin olduğunu göstermektedir. Bütün bu değerler kişilerin kendilerine yetme derecelerini gösteren benlik saygısını etkileyen faktörlerden birinin eğitim olduğu, kişilerin benlik saygıları düzeyleri yükseldikçe boyun eğici gibi negatif tutum ve davranışlarının azaldığını göstermektedir.

Tablo.5. ANOVA Analizi Tablosu Yaş Değişkeni

BOYUTLAR	Yaş	N	Mean	Std. Deviation	F	P
Boyun eğici davranış	≤30	37	2,76	0,525	1,734	0,160
	31-40	116	2,76	0,549		
	41-50	99	2,68	0,450		
	≥51	42	2,56	0,526		
	Toplam	294	2,71	0,513		
Benlik saygısı	≤30	37	3,50	0,441	5,836	0,001
	31-40	116	3,47	0,446		
	41-50	99	3,61	0,526		
	≥51	42	3,81	0,376		
	Toplam	294	3,57	0,477		

Çalışmaya katılanların yaşları dikkate alınarak yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre araştırmanın boyun eğici davranış boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmazken, benlik saygısında yaş

gruplarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmaktadır ($p < 0,05$). Yapılan post hoc (Tukey) analizi sonuçlarına göre farklılık ≥ 51 yaş grubu ($3,81 \pm 0,376$) ile ≤ 30 yaş grubu ($3,50 \pm 0,441$) katılımcılar ($p = 0,018$) ve 31-40 yaş grubu ($3,47 \pm 0,446$) katılımcılardan ($p = 0,000$) kaynaklanmaktadır.

Tablo.6. ANOVA Analizi Tablosu Cinsiyet Değişkeni

Cinsiyet		N	Mean	Std. Deviation	T	P
Boyun eğici davranış	Kadın	137	2,63	0,533	-2,393	0,017
	Erkek	157	2,77	0,486		
Benlik saygısı	Kadın	137	3,62	0,459	1,833	0,068
	Erkek	157	3,52	0,489		

Katılımcıların cinsiyetlerine göre yapılan analiz sonuçlarına göre boyun eğici davranışta istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmaktadır. Analiz sonuçlarına göre erkeklerin boyun eğici davranışı ($2,77 \pm 0,486$) kadınlara göre ($2,63 \pm 0,533$) daha yüksek seviyededir. Bu durum araştırmanın “katılımcıların boyun eğme davranış algıları ile benlik saygısı algıları anlamlı ölçüde farklılaşmaktadır” şeklindeki **H.1** hipotezinin doğrulandığı anlamına gelmektedir.

Tablo.7. ANOVA Analizi Tablosu Eğitim Durumu Değişkeni

BOYUTLAR	Eğitim durumu	N	\bar{X}	σ	F	P
Boyun eğici davranış	Fakülte veya Dengi Okul	32	2,97	0,481	5,510	0,004
	Yüksek lisans	96	2,71	0,535		
	Doktora	166	2,65	0,492		
	Total	294	2,71	0,513		
Benlik saygısı	Fakülte veya Dengi Okul	32	3,48	0,524	2,747	0,066
	Yüksek lisans	96	3,50	0,509		
	Doktora	166	3,63	0,442		
	Total	294	3,57	0,477		

Katılımcıların eğitim durumuna göre yapılan analiz sonuçlarına göre, boyun eğici davranış boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmaktadır ($p = 0,004$). Fark fakülte ve dengi okul mezunları ($2,97 \pm 0,481$) ile yüksek lisans yapanlar ($2,71 \pm 0,535$) ve doktora ($2,65 \pm 0,492$) yapanlardan kaynaklanmaktadır. Sonuçlara göre fakülte ve dengi okul mezunlarının boyun eğici davranışı diğer iki gruba göre daha yüksek düzeydedir. Bu değerler araştırmanın “eğitim düzeyinin yükseldikçe katılımcıların benlik saygısı algısı yükseltirken, boyun eğme davranışı algı düzeyleri düşer” şeklindeki **H.3** hipotezinin doğrulandığı anlamına gelmektedir. Bu durum eğitimin insanların sadece eğitimsizliklerini gidermede değil, kendilerini tanımada ve kendilik değerlerini bilmede pozitif bir etkiye sahip olduğunu göstermesi bakımından önemli bulunmuştur.

Tablo.8. Medeni Durum Değişkeni

Medeni durum		N	Mean	Std. Deviation	t	P
Boyun eğici davranış	Evli	150	2,67	0,503	-1,243	0,215
	Bekar	144	2,74	0,521		
Benlik saygısı	Evli	150	3,71	0,455	5,248	0,000
	Bekar	144	3,43	0,459		

Katılımcıların medeni durumlarına göre yapılan analiz sonucunda benlik saygısında anlamlı fark bulunmaktadır ($p = 0,000$). Analiz sonuçlarına göre evlilerin benlik saygısı ($3,71$) bekârlara göre ($3,43$) daha yüksektir. Bu durum “katılımcılardan bekâr olanların benlik saygısı evli olanlardan daha yüksektir” şeklindeki **H.4** hipotezinin doğrulanmadığını göstermektedir.

Tablo.10. ANOVA Analizi Tablosu “Titr” Değişkeni

		N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.
Boyun eğici davranış	Profesör	21	2,68	0,482	1,953	,102
	Doçent	39	2,54	0,543		
	Dr. Öğretim Üyesi	73	2,71	0,527		
	Öğretim Görevlisi	85	2,81	0,473		
	Araştırma Görevlisi	76	2,68	0,522		
	Total	294	2,71	0,513		
Benlik saygısı	Profesör	21	3,87	0,244	4,533	,001
	Doçent	39	3,70	0,431		
	Dr. Öğretim Üyesi	73	3,61	0,466		
	Öğretim Görevlisi	85	3,49	0,541		
	Araştırma Görevlisi	76	3,47	0,436		
	Total	294	3,5697	,47691		

Katılımcıların “titr”lerine göre yapılan analiz sonuçlarına göre, boyun eğici davranışlarda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmazken, benlik saygısı boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmaktadır ($p=,001$). Buna göre benlik saygısının en yüksek olduğu grup (3,87) profesörlerken en düşük olduğu grup (3,47) araştırma görevlileridir. Bu değerler *katılımcıların eğitim düzeyinin yükseldikçe benlik saygısı algısı yükseltirken, boyun eğme davranışı algı düzeyleri düşer* şeklindeki **H.3.** hipotezinin doğrulandığını gösteren diğer bir bulgudur.

Tablo.11. ANOVA Analizi Tablosu Hizmet Yılı Değişkeni

		N	Mean	Std. Deviation	F	Sig.
Boyun eğici davranış	≤5 yıl	71	2,73	0,538	3,472	0,017
	6-10 yıl	60	2,81	0,495		
	11-15 yıl	69	2,77	0,568		
	≥15 yıl	94	2,57	0,437		
	Toplam	294	2,71	0,513		
Benlik saygısı	≤5 yıl	71	3,53	0,429	6,429	0,000
	6-10 yıl	60	3,40	0,431		
	11-15 yıl	69	3,56	0,577		
	≥15 yıl	94	3,72	0,415		
	Toplam	294	3,57	0,477		

Katılımcıların hizmet yıllarına göre yapılan analiz sonuçlarına göre, benlik saygısı boyutunda($p=,000$) ve boyun eğici davranış boyutunda($p=0,017$) istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmaktadır. Buna göre boyun eğici davranışların en yüksek olduğu grup (2,81) 6-10 yıl arasında hizmet yılı olanlar iken en düşük olduğu grup (2,57) 15 yıl ve üzeri hizmet yılı olanlardır. Benlik saygısının ise en yüksek olduğu grup (3,72) 15 yıl ve üzerinde hizmet yılı olanlar iken en düşük olduğu grup (2,53) 5 yıl ve daha az hizmet yılı olanlardır.

6. TARTIŞMA ve SONUÇ

Benlik saygısı bireyin kendisine yönelik olarak geliştirdiği olumlu ya da olumsuz tutum; kendisine ilişkin yaptığı pozitif ya da negatif sübjektif değerlendirmeler ve yargılar; kendi benliğini duygusal ya da değerlendirici takdirdir. Bireyin kendisine karşı olumlu veya olumsuz kanaatidir. Literatürde benlik saygısının ücret (Ferris vd., 2010), görev performansı (Brockner and Hess, 1986), algılanan saldırganlık (Zeigler-Hill vd., 2014), cinsiyet eğilimi (Valentine and Fleischman, 2003), yenilikçilik (Rank vd., 2009) ile ilişkisi üzerine bazı araştırmalara rastlanmaktadır. Hemşirelik öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada benlik saygısı ile boyun eğici davranışlar arasında bizim araştırmamızda olduğu gibi negatif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir (Arslan Özkan ve Özen, 2008; Torun vd., 2012). Yine hemşireler üzerinde yapılan bir araştırmada benlik saygısının hem durumluk kaygısı hem de sürekli kaygı ile negatif

bir ilişki içinde olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir araştırmada ise boyun eğici davranışlar ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmadan farklı olarak kadınların boyun eğici davranışları erkeklerden daha fazla sergiledikleri tespit edilmiştir (Lopresto ve Deluty, 2001).

Araştırmaya katılanların yaşları dikkate alınarak yapılan analiz sonucuna göre benlik saygısı boyutunda yaş gruplarına göre istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Buna göre benlik saygısının en fazla olduğu yaş grubunun 51 ve üzeri yaşlarda olan katılımcılar olduğu görülmüştür. Bu durum araştırmacılar tarafından 51 ve üzerin yaş grubundaki insanların artık ne olacak iseler olmuş olmalarından kariyerlerinin düzleşmesinden kaynaklanan bir özgüven artışı yaşadıkları şeklinde yorumlanmıştır. Katılımcıların cinsiyetlerine göre yapılan analiz sonuçlarına göre ise, boyun eğici davranışta istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur. Analiz sonuçlarına göre erkeklerin boyun eğici davranışları kadınlara göre daha yüksek seviyededir. Bu durum araştırmacılar tarafından son zamanlarda kadınlarda eğitim düzeyinin yükselmesi ile birlikte artan bir özgüven algısı ve feminist bilinç algısından kaynaklandığı şeklinde yorumlanmıştır. Katılımcıların eğitim durumuna göre yapılan analiz sonuçlarına göre, boyun eğici davranış boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı fark görülmüştür. Buna göre fakülte ve dengi okul mezunlarının boyun eğici davranışı yüksek lisans ve doktora mezunlarına göre daha yüksek düzeydedir. Bu durum eğitimin insanın sadece dış dünyadaki olay ve oluların değil, kendisinin de farkına varmasına katkı sağladığı şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcıların “tit”lerine göre yapılan analiz sonuçlarına göre, benlik saygısı boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı fark vardır. Buna göre benlik saygısı algısının en yüksek olduğu grup profesörlerken en düşük olduğu grup araştırma görevlileridir. Bu durum biraz önceki eğitimin insanın benlik saygısını yükselten, boyun eğme gibi olumsuz sayılabilecek bir algının düşmesine katkı sağlayacağı varsayımını doğrulayan diğer bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Katılımcıların hizmet yıllarına göre yapılan analiz sonuçlarına göre, benlik saygısı boyutunda ve boyun eğici davranış boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmaktadır. Buna göre boyun eğici davranışların en yüksek olduğu grup 6-10 yıl arasında hizmet yılı olanlardır. Bunlar kariyer yolunun ortasında bulunan, kariyerleri düzleşmiş veya kariyer platosunda olan insanlar olabilir. Kariyer zirvesine ulaşmayı arzu eden bu insanlar, kariyer zirvesine ulaşmanın bir yolu olarak boyun eğici davranışlar göstermeyi, alışkanlık haine getirmiş olabilirler. Benlik saygısı ve boyun eğici davranış arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılan korelasyon analizi, boyun eğici davranış ile benlik saygısı arasında istatistiksel bakımdan anlamlı ve ters yönlü ($r=-0,386$) orta düzeyde ilişkinin ($p=0,000$) olması, benlik saygısı gibi pozitif psikolojiye ilişkin bir algının boyun eğici olmak gibi negatif psikolojik durum arasında ters yönlü bir ilişkinin olması beklenen bir durum olarak değerlendirilmiştir. Nitekim hipotez testi de aynı durumu göstermektedir.

Teorik Çıkarımlar. Benlik saygısının bağımsız, “boyun eğici davranış”ın ise bağımlı değişken olarak belirlendiği bir regresyon modelinde söz konusu modelin anlamlı ($F=51,255$; $p=0,000$); modelin ilişki katsayısı 0,386 ve toplam açıklanan varyansı %14,9 bulundu. Beta katsayısı -0,386 olup, benlik saygısının boyun eğici davranışın yordanmasında ters yönde etkisinin olduğunu göstermesi aynı şekilde benlik saygısının boyun eğici davranışları ortadan kaldırmada, bunda eğitimin önemli bir katkısının olacağını göstermesi bakımından önemli bulunmuştur. Sonuç olarak bu çalışmadan elde edilen bulguların görüşme ve gözlem gibi nitel veri toplama teknikleri ile tekrar etmesi, katılımcılarla yapılacak odak grup veya derinlemesine görüşmelerle toplanacak verilerle desteklenmesi gerekmektedir. İnsan tutum ve davranışlarının belirlenmesini sadece iki boyutla sınıyan bu araştırmanın, ileride farklı örneklerde yapılacak araştırmalar ile birbirine zıt farklı boyutlarla sınanmasının insanların tutum ve davranışları hakkında daha gerçekçi yargıların ortaya çıkmasına katkı sağlayacaktır. Araştırma sonuçları, maddi veya psikolojik hangi nedenden kaynaklanmış olursa olsun insanların ihtiyaçlarını karşılamanın yollarından birinin de “boyun eğme” olduğu gibi negatif psikolojik bir durumun olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Araştırmanın *boyun eğici davranışların önemsendiği örgütsel iklimde bireyin önemsizleşeceği ve önemsizlik algısına sahip bireylerin ise yaratıcı olamayacakları ve örgütsel aidiyet duygusu taşıyamayacakları uygulamaya ve kurama yönelik öneri olarak belirtilebilir.*

Sınırlılıklar ve İleri Araştırmalar. Araştırmanın katılımcıların boyun eğme davranış algıları ile benlik saygıları arasındaki algılarının farklılaştığının görüldüğü bu araştırmanın başka örneklemeler üzerinde sınanmasının, araştırma modeline farklı değişkenlerin eklenmesi suretiyle test edilmesinin yararlı olacağını belirtmek gerekir. Katılımcıların boyun eğme davranış algıları ile benlik saygısı algıları

arasında anlamlı, ancak negatif yönlü ilişkinin tespit edildiği bu araştırma çalışma evreniyle ve çalışma grubuyla sınırlı kalmıştır. Bu sonuçların sadece söz konusu “hedef evren”e genellenebilir olduğunu belirtmek gerekir. Alanyazında farklı örneklem gruplarıyla önemli ölçüde benzerlikler gösteren araştırma sonuçlarının insanın farklı psikolojik hallerinin örgütsel davranışın farklı değişkenleriyle yeniden test edilmesinin yararlı olacağını belirtmek gerekir. Ayrıca *araştırma sonuçlarının nitel araştırmalarla desteklenip desteklenmediğine bakılması ve nitel araştırmalar yardımıyla yeni hipotezler üretmek tekrarlanması gerekir. Daha önce de belirtildiği gibi araştırmanın yeni araştırma modelleri ve değişkenlerle birlikte farklı örnekleme tekrarlanmasının kuramsal çalışmalara önemli katkısının olacağını ifade etmek gerekir.*

KAYNAKÇA

- Aksaray, S. (2003). Ergenlerde Benlik Saygısı Geliştirmede Beceri Eğitimi Ve Aktivite Merkezli Programların Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Çukurova Ü. Adana.
- Allan, S. ve Gilbert, P. (1997). Submissive Behaviour and Psychopathology. British Journal of Clinical Psychology, 36: 467-488.
- Arslan Özkan, İ. & Özen, A. (2008). Öğrenci Hemşirelerde Boyun Eğici Davranışlar Ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 7 (1) :53-58.
- Brockner, J. & Hess, T. (1986). Self-Esteem and Task Performance in Quality Circles, Academy Of Management Journal, 29(3): 617-623.
- Catarino, F., Gilbert, P., Mcewan, K. & Baião, R. (2014). Compassion Motivations: Distinguishing Submissive Compassion From Genuine Compassion And Its Association With Shame, Submissive Behavior, Depression, Anxiety And Stress. Journal of Social And Clinical Psychology, 33 (5): 399-412.
- Crandal, R. (1973). The Measurement Of Self-Esteem And Related Constructs, (Pp.80-82) In J.P. Robinson & P.R. Shaver (Eds), Measures Of Social Psychological Attitudes. Revised Edition. Ann Arbor: ISR.
- Çapan B. E. & Korkut F. O. (2017). Çocukların Kendilik Değerini Geliştirmede Kendilik Değeri Geliştirme Programı Ve Sosyal Ve Duygusal Eğitim Programının Etkililiği. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi 16(62):756-769.
- Dönmez, B. & Demirtaş, H. (2009). Lise Öğretmenlerinin Boyun Eğici Davranışlarına İlişkin Algıları, Kastamonu Eğitim Dergisi, 17 (2): 445-456.
- Erdoğan, Ö., & Uçukoğlu, H., (2011). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumu Algıları İle Atılganlık Ve Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma Düzeyleri Arasındaki İlişkiler, Kastamonu Eğitim Dergisi, 19(1): 51-72.
- Ferris, D. L., Brown, D.J. & Heller, D. (2009). Organizational Supports and Organizational Deviance: The Mediating Role Of Organization-Based Self-Esteem, Organizational Behavior And Human Decision Processes, 108: 279–286.
- Ferris, D. L., Lian, H., Brown, D.J., Pang, F.J. & Keeping M. L. (2010). Self-Esteem and Job Performance: The Moderating Role of Self-Esteem Contingencies, Personnel Psychology, 63, 561–593.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2006). How to Design And Evaluate Research In Education (6th ed.). New York, NY: McGraw-Hill
- Gilbert, P. ve Allan, S. (1994). Assertiveness, Submissive Behaviour and Social Comparison. British Journal of Clinical Psychology, 33(3), 295-306.
- Gilbert, P., Pehl, J., & Allan, S. (1994). The Phenomenology Of Shame And Guilt: An Empirical Investigation, British Journal Of Medical Psychology, 67: 23-36.
- Grix, J. (2010). The Foundations of Research. London: Palgrave Macmillan. G

- Güloğlu, B. (1999). The Effect of Self-Esteem Enrichment Program on the Self-Esteem Level Of Elementary School Students. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ. Ankara.
- Gürkan, H.K. (1990). Üniversite Öğrencilerinde Kendilik Saygısı İle Depresyon Ve Anksiyete İlişkilerinin Karşılaştırılması. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi. Antalya: Akdeniz Ü.
- Gürpınar Akan, A. (2001). 7-12 Yaş Çocuklarında Görülen Uyum Ve Davranış Bozuklukları Ve Benlik Saygısı İlişkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ü. İstanbul.
- Hamurcu, H., & Sargin, N., (2011) “Lise Öğrencilerinin Boyun Eğme Davranışları İle Psikolojik İhtiyaçları Arasındaki İlişinin İncelenmesi”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 31(2):171-187.
- Hsu, M. & Kuo, F.(2003). The Effect of Organization-Based Self-Esteem and Deindividuation İn Protecting Personal Information Privacy, Journal of Business Ethics, 42: 305-32.
- İlkin, Z. (1994). İlkokul Çağındaki Çocuklarda Kendilik Algısı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kara, H., Uzgören, N. & Uzgören, E. (2013). Yöneticilerde Boyun Eğici Davranışların Kökenleri Üzerine Bir Araştırma, International Journal of Social Science, 6(3): 263-284.
- Kara, H., Uzgören, N., & Uzgören, E. (2015). Yöneticilerde Boyun Eğici Davranış Eğilimlerinin Chard Analizi İle İncelenmesi: Yönetici Adayı Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma. Ekev Akademi Dergisi, 61 (61), 451-462.
- Kerlinger, F. N. & Lee, H. B. (1999). Foundations of Behavioral Research. New York: Harcourt College Publishers.
- Koç, M., Bayraktar, B. & Çolak, T.S. (2010). Üniversite Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 28: 257-280.
- Kothari, C. R. (2004). Research Methodology: Methods and Techniques. New Age International.
- Lewis, S. (2015). Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches. Health Promotion Practice, 16(4), 473-475.
- Lopresto, C. T. & Deluty, R. H. (2001). Consistency of Aggressive, Assertive, and Submissive Behavior İn Male Adolescent, the Journal of Social Psychology, 128 (5): 619-632.
- Mcallister, D. J. ve Bigley, G. A. (2002). Work Context and the Definition of Self: How Organizational Care İncelences Organization-Based Self-Esteem. Academy Of Management Journal, 45(5): 894-904.
- McMillan, J. H. (1996). Educational Research: Fundamentals for the Consumer. New York: HarperCollins College Publishers.
- Mertens, D. M. (2014). Research and Evaluation in Education and Psychology: Integrating Diversity with Quantitative, Qualitative, and Mixed Methods. New York: Sage
- Mızrak, F. (2015). Pozitif Psikoloji Ve Sosyal Karşılaştırma Teorisinden Yararlanılarak Geliştirilen Benlik Saygısı Geliştirme Modelinin Benlik Saygısına Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook. New York: Sage.
- Miller, David., Topping, Keith. & Thurston, Allen. (2010). Peer Tutoring İn Reading: The Effects Of Role And Organization On Two Dimensions Of Self-Esteem, British Journal Of Educational Psychology, 80:417-433.
- Morgan, D. L. & Morgan, R. K. (2008). Single-Case Research Methods for the Behavioral and Health Sciences. SAGE Publications.

- Mosshoier, K. W., Bedeian, A. G. & Armenakis, A. A. (1982). Group Process- Work Outcome Relationships: A Note on the Moderating Impact Of Self-Esteem, *Academy Of Management Journal*, 25 (3): 575-585.
- Neuman, W. L. & Robson, K. (2014). *Basics of Social Research*. Toronto: Pearson Canada.
- Özbay, M.H., Örsel, S., Akdemir, A. ve Cinemre, B. (2002). Ergenlerde Kendilik Algısı İle Psikopatoloji Arasında Bağlantı Var mı? *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(3): 179-186.
- Özkara, Y. (2014). İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Benlik Algısı Düzeyinin İncelenmesi. *International Journal of Human Science*, 11(1):642-654.
- Rank, J., Nelson, N. E., Allen, T. D. & Xu, X. (2009). Leadership Predictors of Innovation and Task Performance: Subordinates Self-Esteem and Self-Presentation as Moderators, *Journal Of Occupational And Organizational Psychology*, 82, 465-489.
- Reçber, B. (2002). Bir Özsaygı Geliştirme Programının Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Ergenlerin Özsaygı Düzeyleri Üzerinde Etkililiği. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Uludağ Ü. Bursa.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and The Adolescent Self-İmage*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Royle, M. T. (2010). An Empirical Investigation of the Mediating Role of Organization-Based Selfesteem, *International Journal Of Management And Marketing Research*, 3 (2): 33-52.
- Sezer, S. (2001). Özsaygı Düzeyini Geliştirme Programının İlköğretim Okulu 6. Ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Özsaygı Düzeylerine Etkisi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Taylor, S. E., Peplau, L. A. & Sears, D. O. (2003). *Social Psychology*. Prentice Hall, New Jersey.
- Tezer, E. ve Demir, A. (2001). Bir Grup Üniversite Öğrencisinin Sosyal İç Dönüklük, Düşük Kendilik Değeri, Kederli Duygu Durumu Gibi Depresif Özellikler Ve Sosyal İlişkilerden Sağlanan Doyum. *3 P Dergisi*, 9(1):1-11.
- Torun, S., Arslan, S., Nazik, E., Akbaş, M. ve Öner Yalçın, S. (2012). Hemşirelik Öğrencilerinin Benlik Saygısı Ve Boyun Eğici Davranışlarının İncelenmesi, *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 34: 399-404.
- Totan, T. (2011). Problem Çözme Becerileri Eğitim Programının İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Üzerine Etkisi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Troop, N. A., Allan, S., Treasure, J. L. ve Katzman, M. (2003). Social Comparison and Submissive Behaviour İn Eating Disorder Patients. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 76: 237-249.
- Tutar H. (2016). *Sosyal Psikoloji*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Ulusoy, Y., ve Durmuş, E., (2011). Kişilerarası Bağımlılık Eğiliminin Beş Faktör Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2):1-21.
- Valentine, S. ve Fleischman, G. (2003). The Impact of Self-Esteem, Machiavellianism, and Social Capital On Attorneys'traditional Gender Outlook, *Journal Of Business Ethics* 43: 323-335
- Wylie, R. C. (1974). *The Self-Concept*. Revised Edition. Lincoln, Nebraska: University Of Nebraska Press.
- Zeigler-Hill, V., Enjaian, B., Holden, C. J., & Southard, A.C. (2014). Using Self-Esteem İnstability to Disentangle the Connection between Self-Esteem Level and Perceived Aggression. *Journal of Research İn Personality* 49: 47-51.